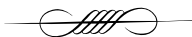

SÓREGI ZOLTÁN

Adalékok a Budapest ostromában harcoló csendőralakulatok történetéhez

1944. szeptember 23-án Battonyánál a szovjet csapatok átlépték a trianoni magyar határt és a hátráló német-magyar csapatok nyomában egyre nagyobb tért nyertek az Alföldön. A német felső vezetés elhatározása folytán a tengelyhatalmak csapatai a magyar fővárost a Vörös Hadsereg közeledtével nem ürítették ki, így Budapest frontvárossá vált. A magyar kormányzat ellenezte a helyiségharcot, csupán a várost védő Attila-vonal¹ tartását vélték célszerűnek.

Budapest menetből történő elfoglalását a szovjetek nem tudták megvalósítani. Bár november elején elérték Pest déli peremét, támadásuk kifulladás, és súlyos veszteségeik miatt november 5-én előrenyomulásuk megállt. A front ezen a szakaszon megmerevedett.

Az első roham megghiúsulása után a szovjet csapatok megkezdték a magyar főváros átkarolását nyugati irányból. November 21-én átkeltek a Csepel-szigetre, majd december 4-én súlyos veszteségek árán Ercsinél a Duna nyugati partján foglaltak hídfőállást. Időközben délnyugati irányból a 3. Ukrán Front csapatai is beérkeztek, így lehetségesé vált Budapest teljes bekerítése. A gyűrű 1944. december 26-án zárult be, a fővárosban állomásozó katonai alakulatok és nagy létszámú polgári lakosság körül. Budapest védelmét a magyar I. hadtest parancsnoksága (hadtestparancsnok v. Hindy Iván altábornagy) illetve a német IX. SS hegyihadtest (hadtestparancsnok Karl Pfeffer-Wildenbruch SS-Obergruppenführer) látta el. E két magasabbegység alárendeltségébe számos töredékalakulat, eseti harccsoport lett besorolva.² Ezek a rögtönzött alakulatok változó harcértékkel bírtak, de általában jellemző volt rájuk az, hogy csak korlátozottan felel-

tek meg az első vonalban történő bevetésre. Felszerelésük és kiképzésük nem tette alkalmassá őket arra, hogy a szovjet csapatokkal szemben huzamosabb ideig helytálljanak. Páncéltörő lövegekkel és nehézfegyverekkel hiányosan voltak ellátva, legénységük többnyire nagyon fiatal vagy idősebb emberekből állt. Általában a harci kedv hiánya jellemezte őket, hiszen az események végkifejlete látható volt.

Ilyen rögtönzött alakulatok voltak a csendőrzászlóalj is, amelyeket a hadi helyzet romlásával általában a kiürített területek csendőrseinek legénységéből szerveztek és a harcoló alakulatok közé ékelve vetettek harcba. Az első vonalbeli bevetéshez a csendőralakulatok nem voltak megfelelően ellátva, gyakran az olyan alapvető felszerelési cikkek is hiányoztak, mint például az evőkészlet vagy a rohamsisak. Kivételként említhetjük a galántai csendőrzászlóaljat, amelyet 1943-ban állítottak fel sorozott legénységből a tervek szerint karhatalmi feladatok ellátására.³ A zászlóalj első parancsnoka vitéz Czigány József csendőr ezds. volt, akit Láday István csendőr ezredes követett. 1944. 08. 18-ától vitéz nemes kibédi Péterfy Jenő csendőr alvezredes került az alakulat élére. Őt Barabás

József csendőr alezredes követte, akit betegsége miatt Szily István csendőr őrnagy helyettesített. (Barabás ezredesként a pótzászlóaljjal került fogságba Ausztriában.)⁴ Szily az alakulat vezetésére csak korlátozottan volt képes, különféle okok miatt, a tényleges vezetési feladatokat azonban Pálffy László csendőr százados egybehangzó visszaemlékezések szerint kitűnően végezte, mint nagy tapasztalatokkal rendelkező, jól képzett tiszt.

A galántai zászlóaljon kívül további négy csendőrzászlóalj került be az ostromlott fővárosba. Ezek voltak: a székelyudvarhelyi (zászlóaljparancsnok vitéz Kiss László csendőr alezredes), a beszercei (zászlóaljparancsnok vitéz Pásztóhi Ernő csendőr alezredes), a zilahi (zászlóaljparancsnok Andrási Gyula csendőr őrnagy), valamint a pécsi (zászlóaljparancsnok vitéz Gaál Lajos csendőr alezredes). Az öt csendőrzászlóalj, valamint a bekerítésben tartózkodó egyéb csendőr alakulatok összesen mintegy 160 tisztet és 3000 fő legénységet számláltak,⁵ az összevont csendőrerők parancsnokságát a fővárosban Szilády Gyula csendőr ezredes látta el.⁶

Vörös János vezérezredes, a Honvéd Vezérkar főnöke 1944. október 9-én elrendelte, hogy Hindy Iván, mint az I. hadtest parancsnoka, szervezze meg a főváros védelmét. Ehhez a honvéd alakulatok mellett rendelkezésére bocsátotta a Budapesten, illetve környékén állomásozó csendőr és rendőr alakulatokat is.⁷

A csendőrcsapatok harcértéke

Általánosságban elmondható, hogy a Magyar Királyi Csendőrség csapatainak a frontvonalban történő bevetését többnyire a kényszer szülte. A legtöbb csendőr alakulat sem kiképzésénél, sem felszerelésénél fogva nem volt alkalmas az első vonalban való alkalmazásra. A csendőralakulatok többnyire csak 95/31 M. Mannlicher karabélyokkal volt felszerelve, nehézfegyverzettel szinte

egyáltalán nem voltak ellátva. A legegyszerűbb feltételekkel sem rendelkeztek, amelyek lehetővé tették volna, hogy az arcvonalban teljesítsenek szolgálatot. Így az alakulatok többsége nem volt felszerelve evőkészlettel, rohamsisakkal, gyalogsági ásóval. A szolgálatot hosszú csendőrköpenyben és csizmában látták el, ami a lövészárkokban való mozgást nagymértékben megnehezítette.

A csendőrök békeidőben a sorkatonai, valamint a próbaszolgálatuk időtartama alatt ugyan részesültek gyalogsági kiképzésben, de a szolgálattal töltött évek során az itt tanultak elhalványultak, feledésbe mentek. Így megállapíthatjuk, hogy az alapvetően közbiztonsági és karhatalmi feladatokat ellátó csendőrök csak harcfejelem-biztosításra, vonalzárásra, valamint a frontvonal mögötti területek rendjének biztosítására lettek volna alkalmasak. Ennek ellenére gyakran vetették be őket az első vonalban, ha ezt a harcászati helyzet szükségessé tette.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a tárgyalt csendőralakulatok – a galántai zászlóalj kivételével – ad hoc jelleggel kerültek megszervezésre, a kiürített területek csendőr-őrseinek állományából. Így szervezetük, bevetetőségük, létszámuk esetenként változott, egységességről nem beszélhetünk.

Az ostrom során alkalmazásra került csendőregységek közül a galántai csendőrzászlóalj rendelkezett a legszámottevőbb harcértékkel. Hat századából három puska, egy-egy kerékpáros, nehézfegyver- és könnyű harcokcsiszárad volt, kiegészítve egy híradó- és egy árkász-szakasszal. Páncéloszáraduk 12 darab 35 M. Ansaldó kisharcokcsival, illetve egy szakasz Csaba típusú páncélgépkocsival volt felszerelve, a nehézfegyver-száradot aknavetőkkal, géppuskákkal és páncéltörő ágyúkkal látták el.⁸ Az Ansaldók már a háború elején sem bizonyult hadi alkalmazásra megfelelőnek, a siker legcsekélyebb reménye nélkül kellett szembeszállniuk a szovjet harcokcsikkal. A

zászlóalj gyalogszázadai rajonként egy 31. M. golyószóróval voltak ellátva. Legénységük első évüket leszolgált sorozott honvédek-ből állt, akiknek hagyományos csendőrségi, közrendvédelmi feladatokat nem kellett ellátniuk. Egyenruhájukon acélzöld-buzérvörös csendőrhajtókát viseltek, Bocskai-sapkájukon kistollforgó volt, utalva ezzel a csapattest rendvédelmi funkciójára.

A megbízható, kormányzóhű alakulatot első ízben 1944. június 26-án rendelte Budapestre Endre László belügyi államtitkár. Ennek okáról a mai napig viták zajlanak, egyesek szerint „csendőrpuccs” készült, amely során szélsőjobboldali körök a kormányzó ellen kívánták a csendőröket felhasználni, mások szerint zászlószenelési ünnepségre érkeztek a fővárosba. Egy harmadik nézet szerint a budapesti gettó deportálására akarták felhasználni a csendőröket. A puccsmelet ellen szól, hogy a zászlóaljat a Ludovika Akadémia épületében helyezték el,⁹ ahonnan nem tudott volna kellő hatékonysággal beavatkozni, mivel egy esetleges puccs esetén a döntő fontosságú események valószínűleg a Várba és környékén zajlottak volna. Több hajdani szemtanú beszámolója szerint a galántai zászlóalj a feladatot illetően nem kapott tájékoztatást semmiről, felszerelésük sem tette őket alkalmassá helyiségharcra. A kirakodást követően a józsefvárosi pályaudvart nagy erejű szövetséges légitámadás érte, amelynek számos csendőr is áldozatul esett.

A zászlóalj 1944. július 7-én tért vissza Galántára, majd augusztus elején hagyta el ismét helyőrségét, a bácskai Palánkára vonultak. Három hét partizánvadász szolgálat után bevagoníroztak és Budapestre vonultak, ezzel egyidejűleg áthelyezték Ládai István ezredet, helyette kibédi Péterffy Jenő csendőr ezredes vette át a parancsnokságot. Ismét a Ludovika Akadémia épületében lettek beszállásolva, járőrszolgálatot láttak el. A nyilas hatalomátvételt követően az alakulat vezetését az addigi zászlóaljparancsnok-he-

lyettes, Barabás József csendőr alezredes vette át, akinek parancsnoksága alatt vasúti szállítással Siklósra vonultak. Itt részlegekre osztva folyam-megfigyelési, rendfenntartó feladatokat láttak el, a Waffen-SS 13. (1. horvát) „Handschar” fegyveres-hegyihadosztályának harccsoportjait támogatva.

December elején ismét a fővárosba rendelték az alakulatot. A harccselekményekbe első ízben akkor avatkoztak be, mikor a szovjet csapatok déli irányból közelítették meg a fővárost, birtokba véve a Csepel-sziget nagy részét. 1944. november 20-án a zászlóalj több más alakulattal együtt Csepelre vonult, megerősíteni a sziget északi részének védelmét. Itt Németh Dezső huszár alezredes, a 2. huszárezred parancsnoka irányította a védelmet a lakihegyi adótorony óvóhelyéről.¹⁰ Ezekben a harcokban esett el Halmos Ödön csendőr főhadnagy, a 3. század parancsnoka, miközben gyalogcsendőr századával szuronyrohamot hajtott végre a szovjet csapatok ellen, valamint ekkor tűnt el Szentesi Miklós csendőr főhadnagy (súlyos sebesülése után hátraszállítás közben). November 30-án a visszavonuló német csapatok robbantással elszakították a lakihegyi adótorony tartóköteleit, aminek következtében a torony eldőlt és összetört. Ezt követően a páncélos századot kivonták a megrövidített arcvonalból, Budatétényen keresztül a hűvösvölgyi Bolyai Akadémiára vonultak.¹¹ A gyalogcsendőr-századok a Háros-szigeten, illetve Budafokon foglaltak állást, a kerékpáros század december 29-éig¹² tartalékban volt, míg a páncélos század részei a Svábhegy oldalában vett részt elhárító harcokban,¹³ parancsnokságuk a Bolyai Műszaki Akadémián települt. A szovjet harckocsik december 24-én elérték a Szépjuhásznét, majd kijutottak a Budakeszi út–Hűvösvölgyi út torkolatához, ahol jelenleg a Szépileti kocsiszín, illetve egy gyógyszertár található. A szovjet csapatok váratlan megjelenése a budai oldalon arra kényszerítette a német–magyar hadvezetést,

hogy minden számba jöhető erőt mozgósítva védővonalat hozzanak létre a főváros nyugati részén. A galántaiak páncélos századát is riadóztatták, de – befagyott hűtővizük miatt – a Csaba páncélgépkocsik mozgásképtelenné voltak, így ott kellett hagyni őket a laktanya udvarán, a csendőrök az északi kapun át gyalogosan távoztak.¹⁴ Miután elhagyták a laktanyát, a Rózsadombon foglaltak állást.¹⁵ Másnap a budai Várba vonultak, a továbbiakban a Rózsadomb oldalát az I. egyetemi rohamászlóalj zárták le járőrözéssel.¹⁶ Szily István őrnagy és törzse végül az Úri utcában szállásolt be, miután az eredetileg kijelölt Nádor laktanya (ma a Hadtörténeti Intézet és Múzeum épülete) ekkor már ellenséges tűz alatt állt. A zászlóalj alárendeltségéből a kb. 150 főből álló gyalogosított páncélos századot kivonták, azt német vezénylet alá helyezték. A század dr. André László cső. főhadnagy (1945. január 1-étől százados) parancsnoksága alatt a királyi palota pincéjébe vonult. Itt feladatául kapta a Várkert védelmét az esetlegesen a Duna felől induló támadással szemben. A század mellé dr. Reichel SS-Oberstutmführert rendelték összekötőül a német parancsnokság felé.¹⁷ A századdal együtt került elhelyezésre a zászlóalj árkász szakasza is, amely addig nem vett részt a harcokban.¹⁸ A szakasz egyik tagja így idézi fel a körülményeket:

„.....Az oroszok a pesti Dunapart elfoglalása után a budai oldalon történő minden mozgásra lóttek...(..)....Különösen lóttek bennünket a Bazilika kupolájából. Csak a Palota pincéi voltak alkalmasak elhelyezésre. Azokban túlnyomó többségben német sebesültek feküdtek. Az alagút folyosóin csak lábnyom szélességű rész maradt az elmenetelre....”¹⁹

André főhadnagy védőkörletét (a siklótól a Döbrentei tér feletti területig) golyószórós állásokkal rendezte be, mivel a század semmilyen egyéb nehézfegyverrel nem rendelkezett. Miután a pesti oldal felől a szovjet csapatok dunai átkelésére nem került sor, így

az egységnek csak a légítámadásokkal és az egyre erősebb tűzérési tűzzel kellett szembenéznie. A szovjet repülők meg-megújuló támadásaira az egykori századparancsnok így emlékezett:

„Tehetetlenül néztük az orosz bombázók gyilkos támadásait nap, mint nap után a vár ellen. Szuromi cső. szerzett egy nehézpuskát, amit a palota gyönyörű rácsos kapujába rögzítve használtunk az alacsonyan támadó géppuskázó vörös gépek ellen. Nem sok eredménnyel sajnos mivel a gépek csak pillanatokig voltak láthatók és máris eltűntek a Sándor tér felett.”²⁰

A gyalogos csendőrszázadok egészen január elejéig harcérintkezésben maradtak a szovjet csapatokkal. A német 271. népi gránátos-hadosztály (harccsoport-parancsnok: Kündinger alezredes) alárendeltségében harcolva, sokszor német csapatokkal keveredve vonultak vissza. Rövid ideig védelemben voltak a Kamaraerdőben, ahonnan egészen a kelenföldi vasúti töltés vonaláig hátráltak.²¹ Ellentámadásokkal tarkított védelmi harcokat vívtak a Kelenföldi pályaudvar környékén, majd miután a német csapatok a vonalban álló csendőralakulat mindkét szárnyát fedezetlenül hagyták, a csendőrszázad Lám Béla csendőr főhadnagy vezetésével a Károly király laktanyába vonult, helyüket a zászlóalj addig tartalékban álló kerékpáros százada vette át (századparancsnok zsadányi Szabó János csendőr főhadnagy). A kerékpáros század rövid idő leforgása alatt több súlyos támadást kapott, 152 fős létszámából két nap leforgása alatt 54 harcképes csendőr maradt. A leharcolt századot kivonták az arcvonalból. Valószínűleg ekkor esett el vitéz Ághy Zoltán csendőr hadnagy szakaszparancsnok, aki csendőrei visszavonulásának fedezésére a tenyészállatvásár-telepen maradt vissza az elhagyott védővonalban lőszerezéssel és gránátokkal. A zászlóalj áttelepült a Villányi út 83-85 szám alá, ahol mintegy öt napig tartózkodtak, majd az egyre fogyatkozó létszámú egység a Kossuth téri Földműve-

lészügyi Minisztérium pincéjébe költözött. A fennálló állapotokat Lám Béla főhadnagy a következőképpen jellemezte:

„Az emberek háromnegyed része ekkorra már kisebb vagy nagyobb sebesülést szenvedett. A zászlóalj-parancsnokság Budán, a Dísz tér 12. szám alatti Baky-házban alakította ki harcálláspontját. A megmaradt egységek a város különböző részein voltak „bevetésen”, alkalmazásban. A kerékpárosok maradéka a Vár pincéjében talált óvóhelyre, a Széki (Széki István csendőr zászlós – S. Z.) vezette nehézfegyver-század a Mosonyi utcai rendőrlaktanyába hátrált.”²²

Abból kiindulva, hogy január elején, a viszonylagos nyugalmi helyzetet kihasználva a IX. SS-hegyihadtest parancsnoksága a Kündinger-harccsoportot a pesti oldalra irányította,²³ valószínűsíthetjük, hogy a zászlóalj formailag továbbra is ennek a német egységnek az alárendeltségében maradt. Első vonalbeli bevetésre a továbbiakban nem került sor, a csendőrök a főellenállási vonal mögött járőröztek, akadályozták az átszivárgott szovjet katonák tevékenységét. Erre annál is inkább szükség volt, mert a sűrűn beépített területen főellenállási vonal alig létezett, és az átjutott szovjet katonák rendszeresen zavart keltek.

A leharcolt alakulatot tisztjei igyekeztek megkímélni attól, hogy felesleges véráldozatot kelljen hozniuk. Január 17-én délelőtt egy nyilas főhadnagy érkezett az FM pincéjébe, és kilátásba helyezte, hogy a könnyebb sebesülteket a délután folyamán „igénybe veszi” (erre valószínűleg azért volt szükség, mert a szovjet csapatok a jelzett időpontban már a Nagykörút vonalán álltak, a pesti oldal eleste csak órák kérdése volt – S.Z.). Ezt megelőzendő, a súlyos sebesülteket felügyelet alatt hátrahagyva a harc képes részek és a könnyű sebesültek csatlakoztak a Várban állomásozó zászlóalj-parancsnoksághoz. Az ostrom végéig ezek a leharcolt részek már nem vettek részt a harctevékenységekben, mint ahogy a kitörésben sem. A galántaiak vá-

rosban elszórt részei gyakran vettek részt a rend fenntartásában, igyekeztek megfékezni a garázdálkodó nyilas csoportokat, illetve a fosztogatókat.²⁴

A szovjet csapatok érkezése előtt az állományban lévő hadapród őrmestereket utolsó intézkedésként zászlósokká léptették elő, hogy tisztként essenek fogságba.²⁵ A zászlóalj parancsnoksága megkísérelte a csendőröket összegyűjteni, hogy zárt egységben fogságba esve elkerülhessék az esetleges atrocitásokat.²⁶ A parancs kevés helyre jutott el, a legtöbben egyénileg, vagy saját alegységükkel estek fogságba. A galántai csendőrzászlóalj utolsó óráit ismét Lám Béla segít felidézni:

„....Ránk köszöntött február 12-e. Feltűnően nagy csend uralkodott az utolsó szabad hajnalon. (....) A kapuban álltam, a legénység a pincében várakozott, a fegyverek az udvaron halomra dobálva hevertek, amikor két civil férfi jelent meg egy nagy lepedővel és létrával. (....) A várakozással teli csöndet a Honvédelmi Minisztérium oldalán piros kokárdás magyar tiszt vezette orosz járőr géppisztolyosorozata törte meg. A szovjet hadsereg megkezdte a Vár birtokba vételét.....”²⁷

Molnár Andor így emlékszik vissza a fogságba esés perceire:

„....A szovjet csapatok közeledtével 1945. február 11-én éjjel szervezetlen tömeggel együtt fölvonultunk a Várba a B.M. közelébe, ahol már annak óvóhelyén sok, főleg törzstiszt dekkolt. Még valahol a közelben süttöttek kenyeret, és aki élelmes volt, kapott egy meleg cipót. Szakaszom nagy része kitartott mellettem, bár mondtam nekik, hogy vagy halál, vagy hadifogság sorsunk jövője; akinek rokona, ismerőse, használja ki a lehetőséget és menjen, mert itt már nem lesz felelősségre vonás előljáróink részéről....”²⁸

A székeludvarhelyi zászlóalj (melyet Budapesten még a beregszászi csendőrszázzal is megerősítettek)²⁹ 1944. szeptember 12-én alakult meg kb. 300 fős létszámmal Szászfényszőlőben. A megalakult csendőregység

a kolozsvári IX. hadtest alárendeltségébe került. Tiszti állományából a következőket ismerjük név szerint: Vicsay Endre főhadnagy (egyreszert adatok szerint hadifogságba esett, ahol kivégezték),³⁰ dr. Csethe Miklós százados, Vincze Sándor százados, Mészey Géza főhadnagy. Az egység a visszavonulás során többnyire útbiztosítási, irányítási feladatokat látott el.³¹ November elején vonultak Budapestre, ahol a Bolyai laktanyában szállásoltak el. Ekkor a beszercei zászlóaljat már ott találták. A hónap folyamán a kötelek rendezése folyt, kiképzési feladatokat hajtottak végre. Kiegészítették a fegyverzetet is. A beregszászi század és egyéb pótlások a zászlóalj létszámát kb. 700 főre emelték, amely három századra tagozódott.

December elején a zászlóalj – a vonatrészt kivételével – a Budaörsi úti laktanyába települt át. Itt tovább folytatták kiképzésüket és fegyverzetüket is kiegészítették két darab állványra szerelt repülőgépgéppuskával.³²

A többi csendőrszászlóalj szervezéséről, valamint Budapestre kerüléséről sajnos nem rendelkezünk információval, megalakulásuk és egyéb alkalmazásuk további kutatás tárgyát képezi. Valószínűleg a szervezeti egységeknek a lehetőségek szerinti megtartásával alakultak, ahogy a magyar közigazgatás egyre hátrébb szorult, a felszabaduló emberi és anyagi források felhasználásával.

A székelyudvarhelyi egység a város bekerítését követően a rendkívül gyéren megszállt budai oldalon védekezett német alárendeltségében. Megszállták a Svábhegy oldalát, hozzátéve teljesen a Fogaskerekű vágyai mentén.³³ Itt az I. századot, amely a János Kórház felett foglalt állást a zászlóalj jobbszárnyán, karácsony első napján erő ellenséges támadás érte, amelynek eredményeképpen a század felbomlott, maradványai a Böszörményi úti csendőrlaktanya pincéjébe vonultak vissza. Ugyanide települt a zászlóalj-vonat is a konyhával, valamint az egységhez tartozó lábadozó sebesültek.³⁴

(Az épület a Böszörményi út 21. szám alatt található, napjainkban az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium Nemzetközi Oktatási Központja működik falai között – S.Z.)

December utolsó napjaiban a páncéelhárítást teljesen nélkülöző csendőrök arcvonaltát szovjet harcokcsí-támadás vetette vissza, aminek következményeképpen először az Óra utca, majd rövidesen pedig a Fodor utca vonalában tudtak megkapaszkodni. Itt a frontvonal hosszabb időre megmerevedett. Erre az időszakra így emlékezett vissza az egység hajdani parancsnoka, vitéz Kiss László alezredes:

„...A német parancsnokság az Orbán téren rendezkedett be, egy SS százados vette át az irányítást, végre kellett hajtani a parancsait. (Valószínűleg a 8. „Florian Geyer” SS-lovas-hadosztály egyik tisztje – S.Z.) A külvilágtól szinte teljesen elzárt helyzetben voltunk (...) A létszámom fokozatosan csökkent sebesülés, fertőző hasmenés és a szökések miatt, ezért egyes támpontjaimhoz német géppuskásokat osztottak be....”³⁵

1945. január 27-én a szovjet csapatok elfoglalták a Kis-Sváb-hegyet, így az Orbán tér környéke tarthatatlanná vált. A magyar és német csapatok erős ellenséges tűz alatt, nagy vesztségek árán kénytelenek voltak visszavonulni. A székelyudvarhelyi zászlóalj vonalban tartózkodó részeiből mindössze kb. 30 fő érte el épségben a Böszörményi úti csendőrlaktanya pincéjét.³⁶

Kiss László ekkor így látta maga és emberei helyzetét:

„.... Iszonyatos volt látni a város pusztulását, s közben kétségbeesetten gondoltam szeretett családomra, mi van velük, (....) Én akkor már csak egy célt láttam magam előtt: amint arra lehetőség nyílik, véget vetni a további céltalan harcnak és életben maradni a rám bízott emberekkel együtt....”³⁷

Ettől kezdve ez az egység már nem vett részt a harcokban. Február 5-én kb. a laktanyában tartózkodó kb. 250 fő szovjet

fogságba esett, nagy részük sebesült. Velük együtt adta meg magát Zalasdy Ferenc csendőr alezredes, illetve az által vezetett budapesti rendészeti csoport maradványai, kb. 80 fős létszámmal.³⁸ Ezen a napon a szovjet csapatok teljesen birtokba vették a Böszörményi úti csendőrlaktanyát.³⁹

A zászlóalj többi részének tevékenységéről a kutatás jelen állása szerint nem tudunk, valószínűsíthetően osztoztak a Vár kitörő védőinek sorsában.

A következőként vizsgálni kívánt zilahi csendőr zászlóalj megalakulásának körülményeiről nem állnak adatok rendelkezésre, végleges formájában valószínűsíthetően Budapesten került megszervezésre 1944. november végén, december elején. A részinformációk szerint a zlj. parancsnok Andrási Gyula csendőr őrnagy, a zlj. segédtsz. dr. Kacsokics Balázs csendőr százados volt.⁴⁰ Az emberanyag egy része a korábbi harcok során felmorzsolódott nagyváradi csendőrtanzászlóaljból került ki,⁴¹ de rendelkezünk adatokkal arról, hogy a bánffyhunyadi csendőr század maradványai is beolvadtak az alakulatba.⁴² Egyik századát Mogyoróssy Elek csendőr százados vezetése alatt az erdőszentgyörgyi csendőr század alkotta, amely november 26-án egy szombathelyi kitérővel érkezett a fővárosba erdélyi helyőrségből. A zlj. december 20-án a Vérmezőn vett részt harcászati gyakorlaton, majd december 26-án a 4. huszárezred leharcolt részeit váltották fel Csömör közelében.⁴³ Ebből az erdőszentgyörgyi csendőr század kimaradt, ők a számukra szálláshelyül kijelölt Lónyai utcai református gimnázium környékén láttak el járőrszolgálatot,⁴⁴ eközben több ízben is összetűzésbe keveredtek a környéken garázdálkodó nyilas csoportokkal. A zászlóalj zöme további védelmi harcokban vett részt Káposztásmegyer környékén, ahonnan a csupán karabélyokkal és néhány golyószóróval felszerelt, nehézfegyverek nélkül bevetésre került csendőralakulat 1945.

januárjának elején Újpestre vonult vissza. Elöljáró magasabbegysége ezalatt valószínűleg mindvégig a német „Feldherrnhalle” páncélos hadosztály volt. Január első felében harcolva vonultak vissza a lakott részekre a Belváros irányába, ekkora valószínűsíthetően már nem alkottak harcászati egységet, részeik a Lehel térnél, illetve a Révész utcánál kerültek fogságba január közepén.⁴⁵ Az erdőszentgyörgyi századot német alegységekkel vegyesen a Róbert Károly körútnál vetették be 1945. január 9-én, azonban a csendőrök szétszóródtak, az életben maradtak kis csoportokban visszazárlingóztak a Lónyai utcai iskolaépületbe. Itt polgári ruhába öltöztek és egyénileg igyekeztek a lakosság között elvegyülni.⁴⁶

A pécsi csendőr zászlóalj harcairól rendelkezésre álló rendkívül töredékes források azt mutatják, hogy parancsnoka vitéz Gaál Lajos csendőr alezredes volt, egyik alárendelt tisztjeként dr. Tegzes Ernő csendőr százados szolgált. Az alakulat 1944. december 23-án érkezett a Böszörményi úti csendőrlaktanyába, azonnal bevetették őket a budai oldal hézagos védelmének megerősítésére. Téglagyári állásaikban január közepén a galántai csendőr zlj. 3. százada váltotta fel őket, a legénységi állomány egy része pedig dr. Tegzes Ernő parancsnoksága alatt Dél-Budán kerültek bevetésre, ahol a védekező harcokban fokozatosan felmorzsolódtak.⁴⁷ Valószínűleg ez volt az a magyar csendőr alakulat, amelyet a 8. SS-lovashadosztály alárendeltségébe helyeztek 1945 januárjának közepén Lágymányoson (a Duna és a Fehérvári út közötti szakaszon) a belvárosi hungarista harccsoporttal együtt.⁴⁸ A zászlóalj-parancsnokság a legénység egy részével továbbra is karhatalmi feladatokat látott el a front mögött.⁴⁹

A besztercei csendőr zászlóalj kb. 320 fő legénységből állt, karácsony környékén a német „Feldherrnhalle” páncélos hadosztály alárendeltségében szerepelt a Csömör kör-

nyéki harcokban, műszaki csoportok munkálatait biztosították.⁵⁰ 1945. január 7-én zászlóalj még mindig szerepelt a „Feldherrnhalle” magyar egységei között, ekkor már mindössze 87 fős létszámot jelentettek.⁵¹ Alkalmazásukról nem állnak rendelkezésre adatok, valószínűleg a frontvonal mögött láttak el biztosító-szolgálatot. További sorsuk tisztázatlan, valószínűleg a budai oldalra már nem kerültek át.

A Nemzeti Számonkérés Budapesten körülményei

A hírhedtté vált „számonkérők” tevékenységének vizsgálata nem feladata ennek az összefoglalásnak, ez olyan nagyságú és jelentőségű feladat, aminek feldolgozása szakavatott szerző által már megtörtént.⁵² A témát említés nélkül hagyni azonban nem szabad, hiszen ez is hozzátartozik a csendőrség ostrom alatti tevékenységének bemutatásához.

Az 1944. október 15-én hatalomra került nyilas államvezetés, mivel számára az előző rezsim állambiztonsági szervei nem voltak megbízhatóak, létrehozta saját intézményét, amely a Nemzeti Számonkérés Szervezete nevet kapta. Valószínűsíthetően 1944. október 18–20 között kezdte meg működését, parancsnokául Orendy Norbert csendőr alezredest nevezték ki. A személyi állomány zömét a csendőrség állományából vezényelték, hozzávetőlegesen 25 tisztből és 250 beosztottból állt (például a karhatalmi osztag legénységéből hatvan főt a máramaroszigeti csendőrszárnny legénységéből vezényeltek). A feladatok ellátására több Beszkárt-sofőrt is az NSZK alárendeltségébe vezényeltek, járműveikkel együtt.

Az idő rövidsége és a háborús viszonyok nem tették lehetővé, hogy a szervezet elérje teljes nagyságát. Hivatalosan 1944. november 1-jével alakult meg, székhelye a Budapesten, a Naphegy tér 2. szám alatt volt, a letartóztatottak számának gyors növekedése

szükségessé tette, hogy a szervezet birtokba vegye a Margit körüli katonai börtön egy részét is. November hónap folyamán az NSZSZ politikai nyomozásokat folytatott, komolyabb sikerei között sorolhatjuk a Fürjes–Nagy-csoport letartóztatását, valamint a Kiss János altábornagy által vezetett szervezkedés felszámolását.⁵³

1944. december 24-én Vajna Gábor belügyminiszter utasítást adott Orendy alezredestnek, hogy az NSZSZ a Belügyminisztérium egyéb osztályaival együtt települjön ki a fővárosból, visszahagyva négy tisztet és 100 fő beosztottat, lehetőség szerint önként jelentkezés alapján.⁵⁴ A várost elhagyó részek a Vas megyei Vépre helyezték át székhelyüket.⁵⁵

Karabélyos Imre őrnagy, Csergő Endre és Balassa Bálint századosok, valamint Nagy Zsombor és Solymossy Miklós⁵⁶ főhadnagyk jelentkeztek, közülük a rangidős Karabélyos őrnagy lett a részleg parancsnoka. Rendelkezésére állt 23 fő csendőrnagy, valamint egy karhatalmi szakasz és 20 gépkocsi. A visszamaradt részleg összlétszáma nyolcvan fő körül mozgott.

December 26-án az NSZ budapesti részlege a Várba települt át és a királyi palota földszinti helyiségeiben rendezkedett be. Itteni tevékenységük során kiemelésre érdemes 1945. január 2-án Mikó Zoltán százados ellenálló csoportjának, továbbá január 7-én a XIV/2 KISKA századon belül működő „Vörös Brigád”-nak a felszámolása. A számonkérők vizsgálataik során brutális módszereket, kínzásokat alkalmaztak, a kivégzettek számát megbecsülni sem lehet.

1945. január 5-én Karabélyos Imrét és Solymossy Miklóst áthelyezték az I. hadtest parancsnokságára, ahol Karabélyos a hadtest tábori rendszetének parancsnokhelyettese lett az Úri utca 20. óvóhelyén.⁵⁷ Így a fővárosban tartózkodó NSZK tisztek száma kettőre csökkent, mert időközben Nagy Zsombort az Egyetemi Rohamzászlóalj parancsnok-helyettesévé nevezték ki. (Nagy

Zsombor a kitörés során elesett.) A csoport vezetését Csergő Endre vette át, mellé a német biztonsági szolgálat összekötőjeként a magyarul tökéletesen beszélő Dormánszky Antal SS-Obersturmführert osztották be.

Az ostrom hátralévő időszaka alatt kisebb nyomozásokat folytattak le, igyekeztek felszámolni az ellenálló csoportokat. Január 15-én a csoport leköltözött a palota kazánházába. A szovjet csapatok közeledésével az egyre idegesebb nyomozók elhatározták, hogy likvidálják az őrizetükben lévő „Vörös Brigádosokat”. 1945. január 20. után bírósági ítélet nélkül számos fogva tartott személyt végeztek ki. Érdekesség gyanánt megemlíthetjük, hogy a kitörést követően az itt szolgálatot teljesítő tiszthelyettesek egy csoportja nem vett részt a kitörésben, hanem a korábban fogva tartott honvédtisztek egyikének vezetésével fegyverben maradt, és a Vár területén kórházaknál, középületeknél teljesítették szolgálatot.⁵⁸

Az említett egységeken kívül még számos további csendőralakulat részei maradtak a bekerített fővárosban. Ezek teljes körű felmérése és tevékenységük ismertetése a források teljes hiánya miatt nem lehetséges. Az alábbiakban felsorolt részlegekről rendelkezünk adatokkal:

Rendészeti csoport: A fentebb már említett Zalasdy Ferenc csendőr ezredes parancsnoksága alatt szerveződött meg 1944 decemberének elején. Tiszti állománya csendőr- és rendőrtisztekből, a legénység nagyrészt rendőrökből állt. A csoportosítás székhelye Budán, a Virágárok 3. szám alatt volt. Fő feladatuk a Budapestre vezető hét legfontosabb útvonal ellenőrzése, igazoltatások végrehajtása, katonaszökevények kiszűrése volt. Létszáma mintegy 200-220 főt tett ki.⁵⁹

Vasúti szárny: Az 1940-ben felállított vasúti csendőrszárny feladata a vasúti őrsők tevékenységének irányítása volt. A vasúti őrsők elsősorban a vonaton elkövetett bűncselekmények megakadályozásával és felderí-

tésével foglalkoztak, a szárnyparancsnokság a MÁV igazgatóságának Andrássy úti épületében kapott helyet. A bekerítésben visszamaradt vasúti csendőrök a Böszörményi úti laktanyában nyertek elhelyezést dr. nemes Németh László csendőr százados parancsnoksága alatt. Nem megerősített adatok szerint a svéd Raoul Wallenberg-gel és a magyar Mikó Zoltán századossal együttműködve diplomáciai képviseltek védelmét látták el az ostrom első harmadában, az ezt követő tevékenységükről nem állnak rendelkezésre megbízható információk.

A Vár északnyugati részén álló Nádor-laktanya pincéjét szintén csendőrök vették birtokba. Dr. Kacs Kovics Balázs csendőr százados parancsnoksága alatt a szétvert alakulatok maradványai, valamint könnyű sebesültek alkották ezt a folyamatosan változó létszámú és harcértékű csoportosítást, amelynek a legfőbb funkciója az volt, hogy gyűjtőhelyként működjön.⁶⁰ A német csapatok gyakran vették igénybe az itt gyűjtött csendőröket gyalogságuk létszámának kiegészítésére, járőrszolgálatra, de ők látták el a Bécsi kapu környékének védelmét is, megszállva a Várhegy lejtőjén álló házakban kialakított tüzelőállásokat. A zűrzavaros körülmények között ide sodródott Szendi József csendőr őrmester is:

*„... A támaszpontok biztosítása és a fel-
derítő járőrszolgálat szinte minden időnként
igénybe vette. 12 órai támaszponti szolgálat
után csak 6 óra pihenő volt, sokszor még annyi
sem. A támaszpontokon a váltás mindig este,
sötétedés után és hajnalban, a világosodás előtt
történt, mert az oroszok a legkisebb mozgásra
is összpontosított aknavetőtűzzel válaszoltak.
A mi támaszpontunk a Batthyány u. és a vele
szomszédos utca (valószínűleg a Várfoke utca
– S.Z.) háromszögének a sarokháza volt, amely
egyenesen a Vérmezőre nyílt. (...) Ez a támasz-
pont rendkívül veszélyes volt, mert ez uralta a
Vérmező felé eső terepet és ez volt az alapja a
Bécsi kapu védelmének a Vérmező felől.....”⁶¹*

A Kapisztrán tér túlsó felén, a Belügyminiszterium pincéjében az ostrom elején egy másik csendőr csoportosítás állomásozott, parancsnoka dr. Czeglédi József csendőr főhadnagy volt.⁶² Lehetséges, hogy időközben ők költöztek át a Nádor-laktanya pincéjébe, mivel január végén az említett pincében már a magyar 12. tartalék hadosztály segélyhelye működött.⁶³

Ugyancsak az ostromgyűrűbe szorult a csendőrség központi rádióadója, ismeretlen létszámú kiszolgáló személyezettel. Békeidőben a csendőr híradó osztály (op. Bartos Ödön csendőr őrnagy) üzemeltette az 1 kW teljesítményű nagyadót, amely a Böszörményi úti laktanyában volt elhelyezve. Az ostrom ideje alatt ismeretlen időpontban az állomást a Várba telepítették, ahol egészen a kitörésig működött. Egyes, nem megerősített adatok szerint utolsó adását a Dunántúlon állomásozó magyar csapatok 1945. február 12-én hajnalban vették, tartalma a következő volt:

„...Csendőr bajtársak, a Királyi Vár romjai között teljesen körül vagyunk zárva. Kenyerünk, víziünk már napok óta nincs. Életünkkel leszámoltunk. Sorsunkat a Jó Istenre bíztuk. Ha nem éljük túl ezt a poklot, családunkról gondoskodjatok. Isten áldd meg a magyart, éljen Magyarország, éljen a Csendőrség!...”⁶⁴

A csendőr erőkről az ostrom utolsó időszakából is rendelkezünk adatokkal. Kovács Buna Károlynak, a m. kir. rendőrség felügyelőjének utasítására január 25-én a rendőrség kémelhárító részlege megkísérelte tisztázni a fővárosban rekedt rendőr alakulatok sorsát. Az értesítéseket egy fővárosból kiszökött nyilastól szereztek, a jelentés elkészültének időpontjában az események nyilvánvalóan túlhaladták a benne foglaltak hitelességét az azt értékelő kémelhárító részleg is megkérdőjelezte. Az információ szerint vegyes csendőr, rendőr és hungarista csapatok ellenállása tapasztalható a X. kerületi MÁVAG, a XIV. kerületi északi pályaudvar területén, a

vecsési kiserdőben, a Hűvösvölgyben, valamint a János-hegyen.⁶⁵ Nehezen képzelhető el, hogy a szovjet csapatok ilyen mélyen a vonalaik mögött álló ellenállási góccokat ne számoltak volna fel, hiszen például Vecsést már november elején birtokba vették, és a kiserdő területe legalább karácsony óta a kezükben volt. A gyengén felszerelt, utánpótlással nem rendelkező csendőr–rendőr erők nem tarthatták magukat ilyen hosszú ideig az ellenség háta mögött. Ugyanez vonatkozik a kőbányai és a zuglói ellenálló gócokra is.

Hitelesebb információk állnak rendelkezésre az ostromgyűrűben tartózkodó csendőrökről. Egy közelebről nem azonosítható csendőralakulat január 29-én ellentámadást indított a Böszörményi út irányából a Kis-Svábhegy felé, de támadásuk összeomlott.⁶⁶ Ezek valószínűleg a csendőrlaktanyában állomásozó legénységből kerültek ki, de létszámukról és összetételükről konkrét adatokkal nem rendelkezünk. 1945. január 30-ára virradó éjjel a székelyudvarhelyi csendőr zlj. német alárendeltségben harcoló 50 csendőre ment át a szovjetek oldalára. Február 5-én a szovjet csapatok birokba vették a Böszörményi úti csendőrlaktanyát, ahol nagyszámú csendőr esett fogságba.

1945. február 11-én a német és magyar csapatok megindították a kitörést, a még harc képes csendőrök többsége nem csatlakozott a reménytelen vállalkozáshoz. A kitörő német és magyar csapatoknak csupán tört része érte el a saját vonalakat. Közöttük – jelenlegi ismereteink szerint – csupán egy csendőr volt, az 1944. augusztus 20-án avatott Komár Andor csendőr hadnagy. Az ostromgyűrűbe került többi csendőr nagy többsége elesett vagy fogságba került, csak keveseknek volt olyan szerencsájük, hogy polgári ruhába öltözve elkerülhessék a hadifogságot.

A Budán fogságba került csendőrtisztek nagy többsége az uzmányi tisztí hadifogolytáborba került. Egyes kivételektől eltekintve

1950-ben érkeztek újra Magyarországra, de a szabadulás csak 1953-54-ben jött el számukra, mivel a fogolytáborból többnyire egyenesen kazincbarcikai vagy a tiszalöki építkezésekre kerültek.

A Magyar Királyi Csendőrség tisztjei közül igazoltan Budapesten vagy a főváros környékén lezajlott harcokban esett el:

- Halmos Ödön fhdgy. (galántai csendőr zlj. szd.pk.)
 - Horvay Attila hdgy. (galántai csendőr zlj. pc. szd. szk.pk.)
 - Dr. Gyarmathi Dezső fhdgy.
 - Galántai Antal hdgy.
 - Radoychich Endre hdgy.(eredetileg 20. feld. o. 12. táb. csendőr szk. pk., az ostrom alatt ismeretlen bosztásban szolgált, a Kapiszrán téren esett el, tüzéségi találat következtében)
 - v. Gáspáry Géza fhdgy.
 - Nagy Zsombor szds. (N.SZ.K., a kitörés során, mint az Egyetemi Rohamzászlóalj parancsnoka)
 - Szentesi Miklós fhdgy. (galántai csendőr zlj. híradó szk. pk.)
- Elűnt: Ághy Zoltán II. hdgy. (galántai csendőr zlj. szk. pk.)

JEGYZETEK

¹ A német hadászati-hadműveleti védelem pesti hídfőt védő, önálló támpontokból álló védelmi rendszere. Védelmét magyar és német csapatok közösen látták el

² Bővebben lásd: UNGVÁRY KRISZTIÁN: *Budapest ostroma*. Budapest, 1998, Corvina Kiadó. (A továbbiakban Ungváry) 65–74.

³ dr. REKTOR BÉLA: *A magyar királyi csendőrség oknyomozó története*. Cleveland (USA), 1980, Árpád Könyvkiadó Vállalat. (a továbbiakban Rektor) 482.

⁴ Uo.

⁵ Ungváry 67. és 100.

⁶ Rektor, 282.

⁷ Számvéber Norbert (szerk.): *Erőd a Duna mentén*. A Budapestért 1944-45-ben folytatott harcok katonai iratai a Hadtörténelmi Levéltárban. Budapest, 1999. (A továbbiakban: Erőd...) 29.

⁸ André László szkv. csendőr szds.-sal 2006.04.20-án készített interjú, anyaga a szerző birtokában. (A továbbiakban: André-interjú.)

⁹ André-interjú; LÁM BÉLA: *Emlékképek gyertyafényben*. 12 év háborúban és békében 1943-1954. Budapest, 1998.

¹⁰ Uo.

¹¹ Uo.

¹² TH V 47.157/188 zsadányi Szabó János csendőr főhadnagy vallomása.

¹³ Ezt dokumentumok nem támasztják alá, azonban André László visszaemlékezése szerint Horvay Attila csendőr hadnagy Ansaldo kisharcokcsijában itt kapott súlyos fejlövést, amibe később bele is halt. Ezek szerint kisebb részek a jelzett helyen harcoltak.

¹⁴ André-interjú.

¹⁵ André-interjú.

¹⁶ Ungváry, 137.

¹⁷ André-interjú.

¹⁸ Dr. Birkás János cső zls. 2006. 11. 21-én kelt levele a szerzőhöz.

¹⁹ Uo.

²⁰ André-interjú.

²¹ TH V-146/090 Dobó Ferenc vallomása.

²² Lám 75.

²³ Ungváry 122.

²⁴ Molnár Andor csendőr hadnagy 2006. 12.06-án kelt levele a szerzőhöz.

²⁵ Dr. Birkás János cső zls. 2006. 11. 21.én kelt levele a szerzőhöz.

²⁶ Uo.

²⁷ Lám 91.

²⁸ Molnár Andor csendőr hadnagy 2006. 12.06-án kelt levele a szerzőhöz.

²⁹ PÁLFALVY NÁNDOR: *Esküszöm, hogy hű leszek*. Vitéz Kiss László élettörténete. Budapest, 1990, Hálózati. (A továbbiakban: Pálfalvy) 68.

³⁰ Pálfalvi 71.

³¹ Pálfalvy 70.

³² Pálfalvy 72.

³³ Pálfalvi 75.

³⁴ Uo. 77.

³⁵ Uo.

- ³⁶ Uo. 80.
³⁷ Uo. 78.
³⁸ Uo.
³⁹ Erőd... 145.
⁴⁰ TH V-146/090 dr. K. B. vallomása.
⁴¹ TH V-145705/151.
⁴² dr. Kacskovics Balázs szkv. csendőr szds.
2006. 10. 9-én kelt levele a szerzőhöz.
⁴³ Gencsy Tibor hu. szds. visszaemlékezése, a szerző birtokában.
⁴⁴ TH V-95916/33.
⁴⁵ TH 146/091-151 Medve József csendőr őrmester vallomása.
⁴⁶ TH V-95916/33.
⁴⁷ TH V-145705/203.
⁴⁸ Ungváry 135.
⁴⁹ BÚS JÁNOS–SZABÓ PÉTER: *Béke poraikra*. Budapest, 2001, Varietas'93. 144.
⁵⁰ SZÁMVÉBER NORBERT: Adalékok a budapesti hídfőben harcoló magyar alakulatok harcértékéhez az újabb hazatért levéltári források tükrében. In *Ad Acta*. A Hadtörténelmi Levéltár évkönyve 2001. Szerk.: Lenkefi Ferenc. Budapest, 2002, Petit Real Kiadó. 68.
⁵¹ Erőd... 75.
⁵² A témáról bővebben lásd KOVÁCS ZOLTÁN ANDRÁS: A Nemzeti Számonkérés Szervezete. *Századok*, 2002/5.
⁵³ Uo. 1139.
⁵⁴ Uo. 1143.
⁵⁵ TH V-145975, Binder Gusztáv és társai, 42.
⁵⁶ TH A-1114. 23.
⁵⁷ TH V-145705. 65.
⁵⁸ A témát bővebben lásd v. SZENDI JÓZSEF: *Csendőrsors*. Hernádnémetitől Floridáig. Miskolc, 1990, Az MDF miskolci szervezete.
⁵⁹ TH V-164/090-105. Kisbán László vallomása.
⁶⁰ dr. Kacskovics Balázs szkv. csendőr szds.
2006. 10. 9-én kelt levele a szerzőhöz.
⁶¹ Szendi 50.
⁶² TH V-145705/142.
⁶³ Szendi 59.
⁶⁴ Rektor 484.
⁶⁵ Erőd... 174.
⁶⁶ Uo. 149.

Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor

Majd' halálra ítéelve

Dokumentumok
Mindszenty József
életrajzához

Könyvtár Centrum
1072 Budapest, Rákóczi út 30.
(bejárat a Eötvös ut. és Nyári ut. sarkán)
Tel.: 321-5971, 267-2780, fax: 321-5275

Jogi Könyvtár
1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.
Tel.: fax: 316-6411

Könyvpont hálózata
www.könyvpont.hu

MAGYAR KÖZLÖNY LAP- ÉS KÖNYVKIADÓ
„a jogszabályok hiteles forrása”

Somorjai Ádám OSB – Zinner Tibor

Majd' halálra ítéelve

Dokumentumok Mindszenty József életrajzához

Vedhetünk-e még valami újat papírja Magyarországi utolsó hercegprímásunk, aki életének nagy részét szülőföldjén, szabadságát megfosztva élte? Különbözőképp korlátozott életviteli háttérrel évszázadok a Károlyi-kormány és a kommunizmus alatt, a Szálasi-féle nyilas-keresztény totalitárius rendszer idején, majd a Gerő és Rákosi felporzó diktatúrában. Alig pár napot tölt szabadságon '56 esztendővel feltárgyalva, hogy azután újra évekig eljén mecskákben-féltettségben a budapesti amerikai követségben, a végül könyvtárban távozva szülőföldjéről.

Élete 83 esztendőjének közel egyharmada valamilyen kényszerpályán, szűkre szabott mozgásterében telt el, minden harmadik nap valamennyi jogfosztással volt teli. Mindszenty József hercegprímásunknak alig több mint három szabad éve állt az emberi szabadságjogok igen következtetés szűzölője volt. Csodálkozhatunk azon, hogy egyre komolyabb válság, törés és időben a való világ fő folyamataitól elzárva, korbátt és kezébe áramló formációkban, politikai berendezkedések során társadalmi működésében igazságtalossá megismerkedni, esetenként anklamizációval vált elvethető való igazságtalossá? A történelem szolgálatát el mellőlte, vagy az életlen kompromisszumok győztek maguk alá? Vajon, ő nem éreztette meg a XX. század fő folyamatait, vagy az e századon véres nyomokat hagyó akartok nem éreztette meg? E dokumentumok elemzésével talán merészkedni válaszok születhetnek ezekre a kérdésekre is.

Ára (CD-melléklettel): 12 600 Ft

A könyv megvásárolható a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó boltjában, vagy megrendelhető az alábbi sorozóval.

Megrendeltem a *Majd' halálra ítéelve* c. könyvet példányban. Ára: 12 600 Ft.

A megrendelő (jogi) neve: _____

Címe (városa, irányítószám): _____

Utca, házszám: _____

Ügymenet neve, beosztása: _____

A megrendelő példányok elvételénél a postaköltséggel együtt, a szállítást követő második kézhez vételle után 8 napon belül a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadónak átutalja.

Dátum: _____

cégszerű aláírás: _____

Kérjük, hogy a keltette megrendeléstől a Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó 1384 Budapest 62. Pf. 261 postacímre, illetve a 216-6668-os vagy a 216-8411-es faxszámra küldje vissza. Megrendelést frissítse a www.mkk.hu/konyvkiado internetes címen is.